

Jon Sarasua, Garabide elkarteko kidea

“Europar denek kooperaziorako proiektuak finantzatzen badituzte ere, inor ez da ari hizkuntza lankidetzan”

Euskarak bizi duen korapiloa kontu unibertuala dela dio Jon Sarasuak (Aretxabaleta, Gipuzkoa, 1966). Unibertsitateko idazlea, irakaslea eta hizkuntza lankidetzara xede duen Garabide elkarteko kidea da. Hizkuntzen biziberritzeaz bezainbatean, munduko hizkuntzen plazan euskarak zer irakatsi eta zer ikasi franko duela dio.

Miel A. Elustondo

Hizkuntza lankidetzara, aski gauza etereoa, askoren ustez.

Idea azaltzen ez da zaila. Ibilbide bat badugu egin Euskal Herrian, hizkuntza berritzeko lanean. Horrek, beste aurpegi bat ere badu, hau da, nazioartekoa, kanpoko beste zenbait esperientziarekiko loturarena. Garapenerako kooperazioa ulertzeko modu jakin bat lotu dakiok horri, asistentzialismotik urruntzen dena, hemendik hara dirua bidaltzeaz ari ez dena, kooperazio modu horren argi-ilunetan sartu gabe esanda, errespetuz. Hizkuntza lankidetzara jakintza-fluxuak sortzetik abiatzen da. Egoera asimétrikoak bizi baditugu ere, ezagutza eta esperientzia partekatzeetik abiatzen da kooperazio hau. Munduko herriei begira jarriz gero, hizkuntzen gainbehera handia gertatzen ari da, kontinente guztietan ere. Hizkuntza horietako batzuetan galdezka ari dira, galga non jarri, biziberritzeko prozesua nondik hasi... Komunitate horietara

ZALDI ERO

ko batzuek gobernu mailako boterea dute, beste batzuek ez, eta galdekizun zehatzak eginez hurbildu izan zaizkigu, ikastolak nola sortu genituen, hizkuntza estandarren gaineko eztabaidak nola bideratu genituen, helduen euskalduntzea nola abiarazi genuen, interneten zertan garen, eta beste, jakin nahirik. Garabideren intuizioa horixe izan zen, lankidetzarako lan-arloa zegoela.

Hizkuntza lankidetzara ez da aintzat hartzen.

Lankidetzaren lerro nagusia ekonomia-ri lotua izan da, pobrezia sozioekono-

mikoari kontra egitea, eskolak jasotzea, errepideak egitea... Herri horiek badi-tuzte bestelako ametsak ere, hizkuntzaren biziberritzeari lotutakoak, eta lankidetzara bultzatzekotan hortik ere jo beharko genuke, beraiek ideiak eskatzen ari baitira. Bestalde, herri moduan nazioarteko garapenerako politika bat izan behar badugu, ondo legoke geure buruari galdetzea zer garapen politika landu beharko genukeen, zer dugun partekatzeke dena delako herri horiekin, zertan aberats dezakegun elkar. Galdera egin orduko dator erantzun bat ere: euskararen biziberritzean

egin dugun bide herrera partekatzea, besteak beste. Uste dugu kooperazio politika batek galdera hori egin behar duela. Jaurlaritzak, diputazioek, udalak... ehunka proiektu laguntzen dituzte diruz Latinoamerikan eta bestetan. Eta diru asko da. Lankidetzaren atal bat hizkuntza lankidetzatik bideratu beharko litzatekeela uste dugu, Europa osoan denek kooperaziorako proiektuak finantzatzeko badituzte ere, inor ez delako ari lankidetzaren mota honetan. Kooperazio sozioekonomikoan milaka agentzia eta GKE ari dira. Hizkuntzak biziberritzeko esperientziak partekatzen, inor ez. Horretan hasi da Garabide. Hala ere, aitortu behar da egiten dugun apurra tanta bat dela itsasoan. Hizkuntzen galera-erritmoa, une honetan, itzela da.

Hizkuntza lankidetzan ari zaretela, zer partekatzen duzue, zuzen?

Hasteko, ikasi. Egun, entzun, ezagutu. Urteak behar dira entzuten eta ulertzen, leku bakoitzean bere koloreak ditu egoerak. Partekatzeke daukaguna da euskararen 60 urteko astinaldi-aro hau, bere sakoneko egitura eta adarrak. Euskararen biziberritze prozesuaren hasierak, estrategiak, lorpenak, mugak eta porrotak. Corpusean, hezkuntzan, hedabideetan, helduen alfabetatzean, kultur sorkuntzan, enpresen euskalduntzean, administrazioan eta familia transmisioan eta abarretan dauden galdegaia. Urrian izan duguna bezalako ikastaldian, adibidez egun batean goaz Goiena komunikazio taldea zertan ari den ikustera, eta hurrengoan orain dela hiru urte sortutako Biriaturako ikastolako gela bisitatzera eta hango guraso-irakasleekin goiza pasatzera. Gure gauza txiki, handi eta ertainak, ikasketa-metodo zirkular baten barruan. Kontua ez da euskararen bidea eredu hartzea. Gauza hauetan ez dago eredurik, eta herri bakoitzaren bidea errepikaezina da. Esan dezagun inspirazioak sortzen direla. Laburbilduz, minbiziaren aurkako terapia esperimental bat partekatzen ari gara, hau da, gure hiztun-komunitateak azkeneko urteetan egin duen bidea. Besterik da gu geu minbiziaren gainditzeko ari garen edo ez, gure arteko debata da hori. Minbiziak jota dauden eta terapia arloan pista bila datozkigun beste zenbait komunitarekin partekatzen dugun egun dugun bidea.

ZUBI LANEAN

“Garabideren planteamendua ez da Garabideko egitea hizkuntza-lankidetzaren hau. Beste batzuen arteko zubi izatea baizik, ahal den neurrian. Alegia, adibidez, helduen irakaskuntzarako metodoari buruzko eskaera identifikatzen badugu Wallmapun, kontua da hemengo euskaltegiak ditutako edo arituak haiekin harremanetan jartzea, eta loturak egitea. Hala, denborarekin sare bat sortu nahi dugu, edo sistemaxo bat sortzen ari gara, Euskal Herriaren euskalgintzako erakundeak, eskolak, unibertsitateko ikasleak, irakasleak, jubilatutako, udalak eta abar martxan jartzen dituen kooperazio horri begira, eta Hegoaldeko herrietako eragileen artean beste hainbeste”.

ARANTZA

“GKEen sisteman sartu nahi izan dugu muturra, finantza bideei dagokienez. Gure lana finantzatzeko garapen kooperaziorako dauden diruetatik jo behar genuela pentsatu genuen, ez euskalgintzarako diruetatik, baina teknikoki neketsua da. Dena dela, esker tzekoa hainbat erakunde ematen ari diren laguntza. Arantza badugu, jasotzen ditugun eskarien eta erantzuteko dugun gaitasunaren artean leizea dagoelako. Proposamenez gainezka gaude, erantzuteko modurik ez dugula esanez ari gara askori. Elkarte txikia da Garabide, hiruzpalau teknikari, hitzarmen batzuk eta borondatezko sare bat. Hori bai, hazten ari da”.

Minbizi hitza aditu eta ikaratu egin ohi gara.

Zer gaitzekin egin liteke analogia hizkuntza minorizatuen iraungitze honetan? Galdera egin izan dugu truke-lan honetan. Datozkigun komunitate asko bizi duten arazoaren larria bistaritzen laguntzen digu. Gainbehera handia da, baina, bestalde, paradoxa ere bada, gobernuak inoiz baino gehiago ari baitira esanez hizkuntza indigenok legez babestuta daudela. Eta egia da, komatxo artean bada ere, legez babestuta daude, inoiz ez bezala, herrialde indigena

zenbaitetan hezkuntza elebidunak 30 urte bete ditu... Azken 30 urteetan izan dute, adibidez kontinente amerindiarreko hizkuntzek, azken mendeetako lege-babesik handiena, aldekotan diskurtsiborik handiena, inoiz baino “gauza gehiago” egiten ari dira, eta aldi berean, galera inoiz baino handiagoa da. Paradoxa hau ulertzea ez da zaila, baina bere barrunbeak miatzea da kontua. Diagnostiko gordina egitea da lehen pausoa.

Trukea du oinarri Garabidek. Zer jasotzen du zuen erakundeak hiztun komunitate indigenetatik?

Haiek ez dira gu bezain hizkuntzazentrista. Kultur fluxu handiago baten barruan kokatzen dute hizkuntza. Horretan interpelatzen gaituzte, aipatzen baitute hizkuntza aurrera atera nahian kulturaren beste hainbat arlo bazterrerara utzi ditugula. Beste alde batetik, haiekin egonda ahaleginaren espiritua berritzen zaigu, hemen batzuetan nahiko behea jota dagoen gogoia. Haien begiratuak, bestetik, geure buruak esplikatzera behartzen gaitu, eta, esaterako, nik neuk hobeto ulertzen dut euskararen bidea, hona datozkigun indigenei esker. Haien aurrean agertzeko, informazioa birformulatu eta birruleru behar izan dugu, sintesiak egin, gure zuhaitzaren egitura eta gakoak ikertu. Ez da nire kasua bakarrik. Hemen igarotzen duten aldian, komunitate indigenetako kideek hainbat erakunde eta arlo bisitatzeko dituzte, eta leku horietako solaskideek ere beren buruari buruzko begiratuak doitzeko aukera dute. Eta azkenik, gu beste komunitate batzuetako inspirazio izan gaitzkeela ikusteak, eta kontaktu horretan sortzen den elektrizitateak, ematen digu indarra guri ere komunitate moduan. Hori sumatu izan dut unibertsitateko gazteen artean, adibidez. Badu inpaktu bat hemen. Kooperazio honek era askotara elikatzen gaituela uste dut, edo hori sentitzen dugu honetan ari garenok.

Hamar urte baino gehiago lanean Garabide, ikusi duzue zuen lanaren ondorioak?

Kooperazioan apur bat jarduna naiz Garabide baino lehen ere, eta egia esan, gutxitan ikusi dut hizkuntza lankidetzaren bezainbesteko inpaktu azkarra. Dena dela, inpaktu hori oso gauza erlatiboa da, ereitetik asko dauka honek. Formazioan, adibidez, hona datozkigunak beren herrialdera itzuli, lanean jardun eta

hemendik hamar edo hogeitara zein uzta etorriko den, auskalo. Erlatibizazio horren barruan, adibide batzuk jarzearren, Ekuadorren, esate baterako, hizkuntzen legea onartuko dela dirudi, lehen aldiz. Eta legea bere horretan onartzen bada, Latinoamerikako hizkuntza legerik ausartena edo eragileena izateko formulazioa du. Lege hori hemen formazioa jasotako baten burugogorkeriak bultzatu du, Ekuadorreko parlamentuko kideengana joz eta temoso saiatuta, Euskal Herrian jasotako astinduagatik berak dioenez. Edo maputxeen artean gertatzen ari diren gauza batzuen ernamuina, edo Mexikoko Cue-

“Haiek ez dira gu bezain hizkuntza-zentrista. Hizkuntza aurrera atera nahian kulturaren beste hainbat arlo baztertera utzi ditugula diote”.

ARGAZKIA: GARABIDE

tzalango nahuatlen murgiltze eredua, edo hango kooperatiba mugimenduko enpresa komunitarioetan urratu litekeen erabilera-plana, ziurrenik kontinentean lehenbizikoa, edo Kolonbiako Caucako biziberritze prozesu integral xamar baten hasiera...

Bistakoa da eragina.

Erreserba askorekin diogu. Ez dakigu ekimen horiek nora iritsiko diren, eta

ez dago esaterik ere: “Hau guregatik da!”. Baliabide batzuk erabiltzen ditugu, eta badagokigu gure ahaleginen inpaktua apur bat ebaluatzea ere. Ematen du baietz, merezi duela, hango hainbat aurrerapen txikiren ernamuinean baitago Garabideren lana. Egia esan, gure kezka da hizkuntza lankidetzak kalitatez egitea, ondo egitea, ez egitea bakarrik. Erraza da hitzarmen halako bat sinatzea, harreman bat egitea. Aldiz, urteak behar dira problematikak behar bezala ulertzeko, jakintza landu behar da, asko entzun eta behartu behar da, konfiantza eman eta irabazi behar da, arriskutsua da aholkuak erraz ematea. ■